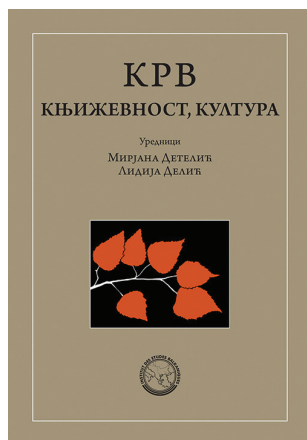

Прикази

Крвца од образа, и томе слично

Крв: књижевност, култура. Ур. Мирјана Детелић и Лидија Делић. Београд: Балканолошки институт САНУ, 2016, 452. стр.

У хуманистичким дисциплинама данашњице преовладале су истраживачке парадигме које настоје обухватити комплексне интердисциплинарне проблематизације хуманитета и разноврсна усмјерења ка антропологији, простору, култури и комуникацији. Идеју интердисциплинарних приступа феноменима културе снажно је, на измаку прошлог вијека, подржао и низ публикација под називом *Кодови словенских култура* (Београд 1996–2003; 2009; 2010), које су у форми тематских зборника везивале резултате теренских истраживања, теоријских промишљања и аналитичких увида око појмова, реалија и симбола

који се односе на биљке (1996), храну и пиће (1997), свадбу (1998), дијелове тијела (1999), земљорадњу (2000), боје (2001), дјецу (2003), птице (2003), смрт (2009), ватру (2010). У фокусу уређивачке политике овог часописа, коју је осмишљавала међународна редакција на челу са Дејаном Ајдачићем, налазила се народна култура словенских народа, па су доминантни аспекти одређивани из домена фолклористике, етнолингвистике, етносемиотике, етнологије, балканистике, индоевропеистике. С друге стране, концепција коју су, готово истовремено, у оквиру студија анималистике примјењивале Сузана Марјанић и Антонија Зарадија Киш, и која је резултирала инспиративним и у сваком погледу репрезентативним зборницима *Културни бестијариј* (Загреб 2007) и *Књижевна животиња* (Загреб 2012) повезивала је књижевну екологију, екокритику, специзам, екофеминизам, етнозоологију, градећи критичку матрицу спрам логоцентричног концепта европске културе и прикривених центара моћи, наглашавајући етичку димензију промишљања о животињском Другом.

И једна и друга концепција биле су подстицајне за креативне истраживаче попут Мирјане Детелић (1950–2014), чије име се налази на попису сарадника и у *Кодовима словенских култура* (1999) и у *Књижевној животињи* (2012). Њен уреднички ангажман који је на

трагу претходног искуства повезивања „основних просторних координата и основних природних елемената“ са симболичким статусом животиња у традиционалној и модерној култури, односно представама посредованим кроз различите врсте умјетности довео до зборника: *Птице: књижевност, култура* (Крагујевац, 2011), *Гује и јакрепи: књижевност, култура* (Београд, 2012), *Акватика: књижевност, култура* (Београд, 2013), завршио се прераном смрћу. Тематски зборник *Крв: књижевност, култура* (чији излазак из штампе није дочекала) је покушај новог помијерања граница у правцу иновативног, креативног и провокативног, који је уједно и провјеравање функционисања раније примјењиване методолошке парадигме, али овога пута изван културне и књижевне анималистике. Заједнички осмишљен, довршен је трудом Лидије Делић која је са Мирјаном Детелић уредила и објавила и све претходне зборнике изузев *Птица*, указујући систематичним и преданим радом на могућност да се и наизглед ефемерне теме представе на различитим нивоима научног дискурса, из перспективе различитих дисциплина. Наведени зборници, тематски окренути осмишљавању и идентификовању архетипа, универзалних појмова, традиционалних симбола и типолошких аналогја у књижевности, језику, култури, медијима, повезали су тематске, теоријске, методолошке, етичке и културолошке нити у ткање које из аспекта савремене хуманистике свједочи о феноменолошком устројству свијета.

Разлоге за избор теме уреднице објашњавају сажето и прецизно, обухватајући при том и идеју и структуру зборника тако да свако накнадно представљање и у најбољем случају може да буде тек „исто то, мало другачије“: „Уреднице су стога одлучиле да се окрену мотиву крви у миту, фолклору, уметностима и култури најшире, остајући тиме у граничној сфери ‘елемената’ и у семантичком пољу блиском ватри. Књига која је пред нама оправдала је, чини се, овакав избор. Истраживачке теме покриле су широк распон култура, и у синхроној и у дијахроној пројекцији, широк опсег жанрова (усмених, писаних, филмских), начињен је својеврстан пресек кроз „историју идеје“ о крви у језичком, митском и историјском памћењу. Захваљујући мултидисциплинарности и аргументацији коју је нудила разнолика грађа, до пуног изражаја дошла је амбивалентна природа крви, оличена у њеној сакралности и табуираности. Крв је стога у великој мери дефинисала социјалну позицију и култну природу оних који су њоме манипулисали. Показано је у којим сферама она фигурира као стабилан симбол и на који начин функционише у систему културе: интерференција са другим симболима (вино), позиционирање у антиномији дух/тело (месо), импликација сродства, греха, кривице, злочина (над људима и животињама), савести, институционализовање у обичајној и судској

пракси. Фразеологија, псовке и сродни слојеви језичког идиома петрифицирали су, најзад, као и митско-фолклорни наративи, архаичне представе и на сасвим особен начин показали на који се начин крв укључује у шири концепт људске когниције.“

Двадесет и шест радова разврстано је у четири поглавља: I Лингвистика, II Историја, историја уметности, III Усмене књижевне врсте, фолклор, IV Ауторска књижевност, филм.

Лингвистички аспекти у раду Софије Милорадовић нагласили су употребу лексеме *крв* за означавање родбинске везе и поријекла, живота и смрти, злочина, жртве, а „крвави“ изрази и псовке у истраживању Марије Мандић и Љубице Ђурић сагледани су у контексту метафорике и фразеологије савременог говора, нарочито електронског дискурса, уз закључак да је ријеч о веома присутном, али занемареном фолклорном жанру. У оквиру лингвистичког блока представљени су фразеологизми са компонентом *крв* у српском језику и књижевним дјелима (Дејан Ајдачић), те у албанском језику, као и преводни еквиваленти у српском (Ана Сивачки и Предраг Мутавџић). Радослав Радић објашњава како су слова у ријечи *крв* одређивала редослијед византијских царева, а Ђузепе Каприоти на основу ликовних представа крвопролића анализира однос хришћана и Јевреја. Лик дубровачког крвника између друштвеног прихватања и одбијања у периоду од 14. до 18. вијека представила је, на осниову архивске грађе, Нела Лонза, а Валентина Живковић прихваћеност култа *Пет христових рана* у религијској пракси позносредњовјековног Котора. Тему вампиризма најављује Персида Лазаревић ди Ђакомо, везујући је за вријеме владавине Марије Терезије, а разрађују Марија Шаровић (пратећи значај и смисао крви у наративима о вампирима) и Љубинко Раденковић (у контексту представа о души и оностраном свијету). Преглед вампирске теме у књижевности за дјецу доноси Тијана Тропин, у македонској прози Јасмина Мојсијева Гушева, а у комплексном дискурсу о грофу Дракули Невена Даковић и Биљана Митровић. Фолклористички приступи феномену крви су разнолики и крећу се од жанра загонетке (Биљана Сикимић), преко формула и фигура усменог пјесништва (Снежана Самарџија, Ђорђина Трубарац Матић, Лидија Делић, Драгослав Перић), до етнолошких увида у контексту календарских празника и обичаја (Милина Ивановић Баришић), односно обредне праксе и вјеровања (Драгица Поповска). Крв у словеначком фолклору и поезији је тема рада који потписује Марјетка Голеж Каучич.

Ангажоване пројекције теме препознају се у раду Сузана Марјанић („Крв животиња или репрезентација зла“), где су размотрене идеолошке и поетичке претпоставке документарних филмова о правима, односно ослобађању животиња. У другом виду филмских репрезентација, посредством „поетике сплатера“ тема се пројектује и као „уметност

проливања крви“ (Дејан Огњановић). Модерна филозофско-теоријска промишљања о „тропима крви и бескрвља у култури површине“ (Драгана Машовић), о имагинарној и стварној кривици у књижевном дјелу и феминистичком сензибилитету који је у стању да издвоји и сагледа „крв на женским рукама“ (Владислава Гордић Петковић), заокружила су темат на најбољи начин, градећи узбудљиву структуру значења и смисла.

Крв: књижевност, култура свакако је узорна публикација, коју одликује широк интердисциплинарни лук, заступљеност домаћих и страних аутора, субспецијалистички приступи, опширна библиографија. Оригинални аспекти и иновативна промишљања у основи имају значајни одабрану тему, и неспутаност у приступу, што и јесте привилегија модерне интердисциплинарности.

проф. др Јеленка Ј. Пандуревић
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет
Е-пошта: jelenkapandurevic1@gmail.com

Примљено: 22. 6. 2017.
Прихваћено: 18. 8. 2017.